
GERARD FELLER
De naam die blijft
Een roman over brein, identiteit en Gods trouw

DE NAAM DIE BLIJFT

Een roman over brein, identiteit en Gods trouw

Gerard Feller

FellerBooks.com
VERHALEN DIE RAKEN

Copyrightpagina

De naam die blijft

Een roman over brein, identiteit en Gods trouw

Auteur: Gerard Feller

© 2026 FellerBooks.com

Alle rechten voorbehouden.
Eerste uitgave: 2026
Nederlandstalige editie

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, behalve voor korte citaten in recensies of artikelen.

Deze roman is fictie. Personages, gebeurtenissen en dialogen zijn verzonnen, al zijn neurologische begrippen en diagnostische overwegingen realistisch verwerkt. Deze uitgave vormt geen medisch advies. Bij gezondheidsklachten is altijd medisch advies nodig.

Omslagontwerp: FellerBooks.com
Opmaak en e-book conversie: FellerBooks.com
Redactie: FellerBooks.com

FellerBooks.com
VERHALEN DIE RAKEN

1. De man die alles onthield

De collegezaal was voller dan Thomas Vermeer prettig vond. Niet omdat hij bang was voor publiek; integendeel. Voor een zaal met tweehonderd studenten voelde hij zich doorgaans veiliger dan tijdens een diner met zes onbekenden. In een collegezaal kende hij de regels. Hij stelde een vraag, wachtte precies lang genoeg om ongemak te laten ontstaan en gaf dan het antwoord dat de studenten over drie weken op hun tentamen terug zouden zien.

‘Geheugen,’ zei hij, terwijl achter hem een doorsnede van het brein oplichtte, ‘is geen archiefkast. Het is een reconstructie. Iedere keer dat u zich iets herinnert, bouwt u het verleden opnieuw op.’ Hij wees met de laserpen naar de mediale temporaalkwab. ‘En hierbij speelt de…’

Het woord was weg. Niet moeilijk bereikbaar, niet op het puntje van zijn tong. Weg. Thomas keek naar de afbeelding die hij zelf in de presentatie had gezet. Hij zag de gebogen structuur, kende haar functie, kende patiënten bij wie beschadiging ervan een leven in losse ogenblikken had veranderd. Maar de naam kwam niet.

‘Dat ding,’ zei hij uiteindelijk. Er werd gelachen. Thomas lachte mee. ‘Een hoogleraar mag één keer per semester aantonen dat hij ook een brein heeft.’ Nu lachte de zaal harder. Terwijl hij zich omdraaide, fluisterde iemand op de eerste rij: ‘Hippocampus.’ Het woord schoot terug alsof het nooit was weggeweest.

Na afloop bleef Noor bij de deur staan. Zijn promovenda had de hinderlijke gewoonte hem aan te kijken wanneer anderen beleefd wegkeken. ‘Je was het woord kwijt.’ ‘Ik was mijn draad kwijt.’ ‘Nee.’ Thomas stopte zijn laptop in zijn tas. ‘Dat is ongeveer hetzelfde.’ ‘Voor jou niet.’ Hij wilde iets scherps zeggen, maar merkte dat zijn mond droog was.

Thuis vond Anna de melk in de boekenkast, tussen Augustinus en een neurologische atlas. Ze hield het pak omhoog zonder iets te

zeggen. Thomas keek ernaar, toen naar de koelkast. ‘Ik was moe.’ ‘Dat kan.’ Haar antwoord was te zacht. Juist daardoor irriteerde het hem.

Die nacht, toen Anna sliep, ging hij naar zijn werkkamer. Hij zette een timer op zestig seconden en schreef zoveel mogelijk woorden op die met een bepaalde letter begonnen. De score viel binnen de norm. Lager dan vroeger, maar binnen de norm. Hij herhaalde de test met een andere letter. Daarna nog een keer. Hij wist dat hij daarmee de test vervuilde. Toch ging hij door.

Uit de onderste la pakte hij een zwart notitieboek. Boven aan de eerste bladzijde schreef hij: Observaties. Hij staarde naar het woord en streepte het door. Daaronder schreef hij: Wie ben ik wanneer mijn waarnemer onbetrouwbaar wordt? In de slaapkamer draaide Anna zich om. Thomas sloot het schrift alsof iemand hem betrapt had.

2. Een fout in de witte stof

De volgende ochtend zat tegenover Thomas een man van achtenvijftig die zijn vrouw ervan beschuldigde zijn afspraken te saboteren. De vrouw keek naar haar handen. Thomas kende het patroon: subtiele frontale veranderingen, verlies van overzicht, een verklaring die steeds stelliger werd naarmate de werkelijkheid minder goed paste.

‘Een hersenziekte kan gedrag veranderen,’ legde hij uit. ‘Dat betekent niet dat iedere verantwoordelijkheid verdwijnt. Maar het betekent wel dat we voorzichtig moeten zijn met woorden als onwil en karakter.’ De man fronste. Thomas stelde een vraag. Vijf minuten later stelde hij dezelfde vraag opnieuw.

Noor keek op van haar aantekeningen. Heel even maar. Na het consult sloot ze de deur. ‘Je vroeg twee keer wanneer hij gestopt was met werken.’ ‘Dat heet controleren.’ ‘Je gebruikte exact dezelfde formulering.’ Thomas trok zijn witte jas uit. ‘Sinds wanneer observeer jij mij?’ ‘Sinds jij dingen doet die ik niet van je ken.’

Hij voelde de oude reflex: hiërarchie. Hij kon haar eraan herinneren wie haar promotor was, hoeveel jaar klinische ervaring tussen hen lag. In plaats daarvan zei hij: ‘Normale veroudering bestaat.’ ‘Zeker. Maar jij bent niet gemiddeld. En juist daarom zegt een normale score bij jou niet alles.’

In de ziekenhuiskapel was het stil. Thomas kwam er zelden om te bidden; meestal kwam hij er omdat niemand hem er zocht. Op een stoel lag een Bijbel. Hij sloeg Romeinen 8 open en bleef hangen bij de woorden over de Geest die in zwakheid te hulp komt. Zwakheid. Hij voelde weerstand tegen het woord alsof het een diagnose was.

Hij wilde geen hulp in zwakheid. Hij wilde bewijs dat hij niet zwak was. Jarenlang had hij patiënten geleerd dat een mens niet samenviel met een scan, een testscore of een diagnose. Nu merkte hij hoe gemakkelijk die waarheid klonk wanneer zij over iemand anders ging.

Toen hij opstond, zag hij zijn spiegelbeeld in het donkere raam. Dezelfde man, dacht hij. Dezelfde ogen. Dezelfde naam op het bord naast zijn werkkamer. Toch was er iets verschoven: voor het eerst vertrouwde hij zijn eigen geruststelling niet meer volledig.

3. De scan

De MRI maakte geluid alsof iemand van binnenuit tegen een metalen deur sloeg. Thomas kende elk onderdeel van het onderzoek. Juist daarom kon hij zich nergens achter verschuilen. Hij telde de pulsen, benoemde in gedachten de sequenties en probeerde niet te denken aan wat Esther Van Loon straks op de beelden zou zien.

Een uur later zat hij naast haar achter een monitor. Esther was ooit zijn opleidingsgenoot geweest. Ze draaide het scherm iets van hem weg, niet om iets te verbergen, maar om hem te dwingen eerst naar haar te luisteren. ‘Geen tumor. Geen beroerte. Geen verklaring die vandaag om een operatie vraagt.’ Thomas knikte. ‘Maar?’

Ze draaide het scherm terug. ‘Er is atrofie. Niet spectaculair, maar meer dan ik bij jouw leeftijd verwacht.’ Thomas boog voorover. Sulci. Cortex. Hippocampi. Bekende vormen. Hij kon alles aanwijzen behalve de toekomst. ‘Differentiaaldiagnose?’ vroeg hij. Esther zuchtte. ‘Nu ben je weer dokter.’ ‘Dat ben ik.’ ‘Vandaag ook patiënt.’

Ze sprak over aanvullend onderzoek, liquor, biomarkers en neuropsychologie. Mogelijk een neurodegeneratief proces. Mogelijk. Thomas ontdekte dat één onzeker woord zwaarder kon wegen dan een hele alinea medische zekerheid.

Thuis legde hij Anna uit dat atrofie niet één-op-één voorspelde wat iemand functioneel verloor, dat beeldvorming probabilistisch was en dat correlatie geen individueel lot betekende. Hij hoorde zichzelf steeds sneller praten.

Anna legde haar hand op de tafel. ‘Thomas.’ Hij stopte. ‘Ik vroeg niet naar percentages.’ Ze keek naar hem alsof ze bang was dat hij opnieuw zou beginnen. ‘Ik vroeg of ik je kwijtraak.’

Alle statistiek viel stil. Hij dacht aan honderden gesprekken waarin hij patiënten had verteld dat onzekerheid ook informatie was. Nu had hij niets dat haar kon beschermen. ‘Ik weet het niet,’ zei hij. Het waren de moeilijkste vier woorden die hij die week had uitgesproken.

Anna kwam naast hem zitten. Niet tegenover hem. Dat verschil ontging hem eerst. Pas later zou hij begrijpen dat zij op dat moment al wist wat hij nog moest leren: sommige antwoorden worden niet gegeven, maar gedragen.

4. De testkamer

De neuropsycholoog heette Marieke en had een rustige stem die Thomas onmiddellijk verdacht vond. Op tafel lagen blokken, kaarten, papier en potloden. Voor het eerst in jaren zat hij aan de verkeerde kant van een test.

Hij moest woorden onthouden, figuren natekenen, regels afwisselen en onder tijdsdruk plannen. Bij iedere opdracht wist hij welk cognitief domein werd aangesproken. Dat hielp nauwelijks. Kennis van de valkuil voorkwam niet dat hij erin stapte.

Toen Marieke hem vroeg een klok te tekenen, zette hij de twaalf bovenaan en daarna bijna alle cijfers aan de rechterkant. Hij zag de fout, trok lijnen door de cijfers en begon opnieuw. ‘Ik zat verkeerd,’ zei hij. ‘Dat zag ik.’ ‘Ik werd afgeleid.’ Marieke schreef iets op. ‘Wat schrijf je?’ ‘Ook hoe je met een fout omgaat.’

Dat maakte hem bozer dan de fout zelf. Niet alleen zijn prestatie werd onderzocht; zijn verdediging werd onderdeel van de uitslag. Hij dacht aan patiënten die hem hadden gevraagd wat hij in zijn dossier noteerde en aan zijn antwoord: alles wat relevant is. Opeens voelde relevant als een bedreiging.

Na afloop zaten hij en Anna in de auto zonder de motor te starten. ‘Wil je dat ik bid?’ vroeg ze. Thomas wilde nee zeggen. In plaats daarvan knikte hij.

Anna bad zonder uitleg. Geen theologische precisie, geen poging de ziekte geestelijk te duiden. Ze vroeg om moed voor vandaag, wijsheid voor morgen en om mensen die zouden blijven wanneer woorden moeilijk werden.

Thomas keek door de voorruit. Hij had geloof altijd graag in correcte zinnen gevangen. Nu kwam de gedachte onverwacht: als waarheid alleen door perfecte formuleringen gedragen kan worden, wat blijft er dan van mij over wanneer taal verdwijnt?

Hij legde zijn hand op die van Anna. Voor het eerst sinds de scan probeerde hij niet uit te leggen wat er gebeurde.

5. De diagnose zonder naam

Esther schoof het verslag niet meteen naar hem toe. ‘De uitslagen passen bij een vroeg neurocognitief syndroom,’ zei ze. ‘Het profiel is niet klassiek. Een atypische vorm van Alzheimer is mogelijk. Frontotemporale degeneratie ook. De biomarkers geven richting, maar nog geen volledige zekerheid.’

Thomas keek naar het woord mogelijk in het verslag. Hij haatte het. Een definitieve diagnose kon je bestrijden, bestuderen, desnoods vervloeken. Mogelijk bleef aan iedere gedachte hangen.

In het multidisciplinair overleg ging het over zijn werk, rijvaardigheid en verantwoordelijkheden. Thomas zat erbij en voelde zich tegelijk aanwezig en afwezig. Mensen die hij respecteerde spraken zorgvuldig, maar woorden als risico en toezicht klonken in zijn oren als verlies van burgerschap.

‘Autonomie,’ zei Esther, ‘is niet hetzelfde als alles alleen blijven doen. Soms is tijdig bescherming accepteren juist een vorm van regie.’ ‘Dat klinkt prachtig als je niet degene bent die zijn autosleutels moet inleveren.’ Niemand antwoordde meteen.

Buiten liep Noor met hem mee. Het regende licht. Thomas zei: ‘Neuronen vormen geen persoon. Maar zonder neuronen verschijnt er ook geen menselijke gedachte.’ ‘Waar woont dat ik dan?’ vroeg Noor. Hij wilde een college geven over emergentie, belichaamde cognitie en continuïteit.

In plaats daarvan zei hij: ‘Misschien woont het niet ergens.’ Hij keek naar mensen die onder paraplu’s over het plein liepen. ‘Misschien bestaat een deel ervan tussen mensen.’

Noor glimlachte niet. ‘Dan moet je ons wel binnenlaten.’ De zin raakte hem harder dan hij wilde tonen.

6. Het geheim

Thomas besloot dat David niets hoefde te weten. Nog niet. Eerst wilde hij orde scheppen: uitslagen verzamelen, juridische zaken regelen, een plan maken voor de faculteit. Hij noemde het zorgvuldigheid. Anna noemde het uitstel.

Het geheim veranderde gewone vergissingen in bewijsstukken. Wanneer Thomas een afspraak miste, vroeg hij zich af wie het had gezien. Wanneer hij een naam niet vond, keek hij eerst naar de gezichten om hem heen voordat hij naar het woord zocht.

Tijdens de Bijbelkring ging het over de opstanding. Thomas verdedigde met oude overtuiging dat christelijke hoop niet draaide om ontsnappen aan het lichaam, maar om herstel van de mens. Een oudere man vroeg: ‘En iemand met dementie? Wordt die in Gods ogen minder zichzelf?’

Thomas kende het antwoord. Hij sprak over waardigheid, Gods kennen en identiteit die niet van cognitieve prestaties afhing. Niemand merkte hoe zijn handen onder tafel trilden. Behalve Anna.

Na afloop kwam een vrouw naar hem toe. Haar man had haar naam in de laatste jaren van zijn leven niet meer gekend. ‘Maar als we Psalm 23 zongen, kwam hij soms ineens mee,’ zei ze. ‘Niet altijd. En ik zeg niet dat muziek hem genas.’ Ze vouwde haar jas over haar arm. ‘Alleen dat liefde soms binnenkomt door een deur die taal niet meer open krijgt.’

Die nacht belde David. Thomas keek naar de naam op het scherm en liet de telefoon drie keer overgaan voordat hij opnam. Hij praatte over werk, het weer en een artikel. Over alles behalve het enige dat hun gesprek werkelijk bepaalde.

Toen hij ophing, stond Anna in de deuropening. ‘Je wilde hem beschermen?’ vroeg ze. Thomas knikte. ‘Of jezelf?’ Hij gaf geen antwoord.

7. De verdwaling

De route naar de conferentie kende Thomas uit zijn hoofd. Tenminste, dat dacht hij. Bij de derde keer dat dezelfde watertoren links van hem opdook, zette hij de auto langs de kant.

Op zijn telefoon stond een gemiste oproep van de organisatie. Hij belde terug en zei dat het verkeer muurvast stond. Terwijl hij loog, keek hij naar een vrijwel lege provinciale weg. Zijn hart bonsde. Hij wist waar hij was en tegelijk niet hoe hij verder moest.

Hij liet de auto staan en liep naar een station dat volgens zijn kaart dichtbij moest zijn. Bij een kruising draaide hij twee keer om. Een jongen met een rugzak vroeg of hij hulp nodig had. Thomas wilde zeggen dat hij neuroloog was, hoogleraar, iemand die internationale lezingen gaf. ‘Ik zoek het station,’ zei hij.

‘Ik loop die kant op.’ De jongen stelde geen vragen. Hij kende Thomas’ publicaties niet, wist niets van zijn reputatie. Voor hem was Thomas eenvoudig een man die de weg kwijt was.

In de trein opende Thomas een Bijbelapp en las over de Emmausgangers. Twee mensen lopen naast Jezus en herkennen Hem niet. De tekst die hij tientallen keren had uitgelegd, kreeg een andere zwaarte. Niet herkennen, dacht hij, is iets anders dan niet gekend worden.

Hij stuurde Anna een bericht: Ik ben met de trein. Auto staat veilig. Later vertel ik waarom. Het duurde lang voordat hij op verzenden drukte.

Het antwoord kwam bijna meteen: Goed. Ik ben thuis. Kom maar. Geen vraagteken. Geen verwijt. Alleen een plaats om naar terug te keren.

8. Het debat

Het debat met Victor Smit was maanden eerder gepland. Thomas had het kunnen afzeggen. Juist daarom deed hij het niet. De aula zat vol toen Victor zijn stelling ontvouwde: identiteit was de tijdelijke samenhang van hersenprocessen. Als het patroon uiteenviel, verdween uiteindelijk ook de persoon.

Thomas voelde de zaal wachten op het antwoord waarvoor hij bekendstond. Hij erkende dat hersenletsel karakter, impulscontrole en herinnering kon veranderen. ‘Afhankelijkheid is echter nog geen volledige verklaring,’ zei hij. ‘Een vioolsonate is afhankelijk van hout, snaren, lucht en handen. Toch valt de sonate niet samen met de chemische formule van de viool.’

Victor glimlachte. ‘Poëzie.’ ‘Reductionisme is óók filosofie,’ antwoordde Thomas. Het publiek reageerde. Even voelde hij de oude zekerheid terugkeren.

Toen kwam de slotzin. Hij wilde spreken over menselijke waardigheid. Hij kende het begrip, zag bijna de letters, maar het woord zelf verdween. De stilte rekte zich uit. Hij voelde warmte in zijn gezicht.

Noor zat op de eerste rij. Ze bewoog haar lippen nauwelijks. ‘Waardigheid.’ Thomas herhaalde het woord. Maar het was niet langer zijn triomfantelijke slot. Het lag tussen hen in als iets dat hem was aangereikt.

Na afloop applaudisseerde de zaal. Thomas hoorde vooral de seconden daarvoor. Victor kwam naar hem toe en stak zijn hand uit. In zijn ogen lag geen overwinning, alleen iets wat Thomas nog erger vond: medelijden.

Buiten zei Noor: ‘Je hoeft je niet te schamen.’ ‘Zeg nooit tegen iemand dat hij zich niet hoeft te schamen,’ beet Thomas haar toe. ‘Daarmee vertel je hem alleen dat er iets is om zich voor te schamen.’ Hij liep weg voordat zij kon antwoorden.

9. Ontmaskering

De opname stond de volgende ochtend online. Niet het hele debat, maar een fragment van tweeënveertig seconden: Thomas die naar een woord zocht. Onder de video verschenen analyses van mensen die hem nooit hadden ontmoet.

Het faculteitsbestuur vroeg hem tijdelijk verlof te nemen. De voorzitter sprak over zorgvuldigheid en patiëntveiligheid. Thomas hoorde slechts één boodschap: wij vertrouwen je niet meer.

Hij zocht Noor op. ‘Jij hebt dit in gang gezet.’ ‘Ik heb gezegd dat je onderzocht moest worden.’ ‘Je hebt mijn werk afgepakt.’ Noor werd bleek, maar bleef staan. ‘Nee. Ik heb geprobeerd te voorkomen dat een patiënt, student of jijzelf de prijs zou betalen voor je ontkenning.’

‘Dat noem jij loyaliteit?’ ‘Liefde die nooit tegenspreekt is soms alleen angst voor conflict.’

Thuis gooide Thomas het zwarte schrift in de papierbak. Anna zag het pas later. Ze haalde het eruit, streek de gekreukte kaft glad en legde het ongeopend op zijn bureau.

‘Heb je het gelezen?’ vroeg hij die avond. ‘Nee.’ ‘Waarom niet?’ ‘Omdat jouw geheugen problemen heeft. Niet jouw recht op geheimen.’

Hij ging zitten. De hele dag hadden mensen over veiligheid, toezicht en beperkingen gesproken. Anna had hem met één ongeopend schrift iets teruggegeven wat hij niet kon meten: ruimte.

Hij trok het boek naar zich toe. Onder de eerste vraag schreef hij een tweede: Wie mag mij helpen mijzelf te blijven zonder mij over te nemen?

10. Een lichaam dat spreekt

De geur kwam eerst. Verbrand rubber, scherp en onmiskenbaar, terwijl er nergens iets brandde. Daarna steeg een vreemd gevoel vanuit zijn buik naar zijn borst. Thomas wilde Anna roepen, maar de kamer verschoof.

Toen hij weer helder werd, zat hij op de vloer. Anna knielde naast hem. ‘Je was weg,’ zei ze. ‘Een paar minuten.’ Thomas wist meteen wat het kon zijn: een focale aanval, mogelijk uit de mediale temporaalkwab. Zijn lichaam had hem opnieuw ingehaald.

In het ziekenhuis discussieerde hij met Esther over religieuze ervaring. ‘Als de temporaalkwab zulke intense ervaringen kan produceren, wat zegt dat dan over mensen die menen dat God spreekt?’

Esther trok haar stoel dichterbij. ‘Dat er een hersencorrelaat is.’ ‘Dus?’ ‘Dus dat er een hersencorrelaat is. Liefde heeft er ook een. Pijn ook. Muziek ook. Een mechanisme vertelt je hoe een ervaring wordt bemiddeld, niet automatisch of de betekenis ervan waar of onwaar is.’

Thomas zweeg. Hij had precies dat argument vroeger zelf gebruikt, maar toen klonk het als een elegante weerlegging. Nu was het minder elegant en daardoor misschien eerlijker.

Het brein bemiddelde zijn ervaring. Dat wist hij. Maar bemiddeling was geen eigendomstitel op betekenis. Hij keek naar Anna, die op de vensterbank zat met twee bekertjes koffie. Ook haar gezicht bereikte hem via licht, retina, zenuwbanen en cortex. Toch zou niemand daaruit concluderen dat Anna niet bestond.

Voor het eerst voelde zijn wetenschappelijke kennis niet als een muur tegen geloof, maar als een grenspaal: tot hier kon hij beschrijven. Daarna begon een andere vraag.

11. David komt thuis

David kwam zonder aan te bellen binnen. Zijn jas hing nog half open toen hij de woonkamer in liep. ‘Ik moest het van iemand op de universiteit horen.’

Thomas stond op. ‘Het is ingewikkeld.’ ‘Nee. De diagnose is ingewikkeld. Mij niets vertellen is eenvoudig.’

Thomas begon over onzekerheid, biomarkers en prognose. David sloeg met zijn hand op tafel. ‘Ik vraag niet hoe snel je achteruitgaat. Ik vraag waarom je mij niet vertrouwde.’

De ruzie schoof naar ouder terrein. David noemde een gebeurtenis uit zijn jeugd, een avond waarop Thomas een lezing belangrijker had gevonden dan een gesprek dat zijn zoon nodig had. Thomas ontkende het. Niet defensief, maar oprecht. Hij herinnerde het zich niet.

Anna zat tussen hen in en wist dat David gelijk had. Dat was het wreedste: Thomas’ geheugenverlies maakte het verleden niet onwaar, maar beroofde hem van de mogelijkheid het van binnenuit te erkennen.

‘Dus nu kan alles wat ik zeg verdwenen zijn?’ vroeg David. ‘Dat heb ik niet gezegd.’ ‘Maar je weet het niet.’

Later, toen de woede gezakt was, legde Anna drie vellen papier op tafel. ‘We gaan niet alleen opschrijven wat Thomas vergeet,’ zei ze. ‘We schrijven ook op wat wij nodig hebben.’

David schreef: Dat je mij gelooft als ik vertel dat iets pijn heeft gedaan. Thomas las het langzaam. Daarna schreef hij: Dat mijn ziekte niet alles wat ik verkeerd heb gedaan verklaart. Hij schoof het papier naar zijn zoon.

David keek hem lang aan. ‘Daar kan ik mee beginnen.’

12. De vreemde patiënt

Elias had geen afspraak. De receptioniste probeerde hem tegen te houden, maar toen Thomas zijn naam hoorde, herinnerde hij zich genoeg om hem binnen te laten.

Jaren eerder had Thomas Elias onderzocht wegens aanvallen waarvoor geen epileptische verklaring werd gevonden. Functionele neurologische klachten, had hij geconcludeerd. Medisch verdedigbaar. Menselijk had hij het gesprek afgeraffeld.

'U had gelijk,' zei Elias. 'Dat is niet waarom ik hier ben.' Thomas voelde opluchting en schaamde zich er meteen voor. 'Waarvoor dan wel?' 'Omdat u mij destijds het gevoel gaf dat een verklaring hetzelfde was als een antwoord.'

Thomas zocht naar een reactie en bleef steken. Elias zag het. Hij schoof geen verwijt naar voren, maar een stoel. 'Neem de tijd.'

Het was bijna ondraaglijk dat juist deze man hem tijd gaf. 'Het spijt me,' zei Thomas uiteindelijk. 'Ik trek mijn diagnose van toen niet in. Maar ik denk dat ik gelijk hebben heb verward met recht doen.'

Elias knikte. Hij vertelde hoe zijn klachten niet wonderbaarlijk waren verdwenen. Gebed had zijn zenuwstelsel niet gerepareerd. 'Maar ik ben gaan begrijpen dat ik niet met mijn klachten samenval. Voor mij heeft de Geest daar iets mee te maken.'

Thomas wachtte op de goedkope overwinning, op het getuigenis waarin alles netjes oploste. Dat kwam niet. Elias sprak over therapie, terugvallen, schaamte en mensen die bleven.

Toen hij vertrok, bleef Thomas bij de deur staan. Misschien, dacht hij, was ontvangen identiteit minder spectaculair dan hij altijd had verwacht. Misschien leek zij vaak op iemand die een stoel aanschoof.

13. De stem in de nacht

Anna werd wakker van een openstaande voordeur. Thomas' jas was weg. Zijn telefoon lag op het nachtkastje.

De politie vond hem tegen de ochtend in een park, op een bank onder populieren. Hij kon zijn adres niet noemen. Op de vraag naar zijn naam antwoordde hij correct, maar daarna reciteerde hij losse woorden: niets… scheiden… liefde…

In het verslag stond later: gedesoriënteerd, coöperatief, niet zichtbaar angstig. Voor Anna was die ene regel een hele nacht.

Thomas herinnerde zich bijna niets. Wind door bladeren. Koude handen. En een aandrang om te blijven zitten toen hij blijkbaar verder had willen lopen. 'Misschien was het gewoon een intact restje veiligheidsbesef,' zei hij. 'Misschien,' zei Anna.

'Of oude geheugensporen. Romeinen acht heb ik honderden keren gelezen.' 'Dat kan.' Hij keek haar scherp aan. 'Je gaat toch niet zeggen dat het de Geest was?'

Anna dacht na. 'Waarom moet ik kiezen?' Thomas fronste. 'Omdat dat twee verklaringen zijn.' 'Misschien twee beschrijvingen. Als God mensen bereikt, waarom zou Hij dan hun hersenen moeten omzeilen?'

Thomas keek naar zijn handen. De vraag was niet langer of een geestelijke ervaring een neurale component had. Natuurlijk had die dat. De vraag was waarom hij had aangenomen dat een biologische route God automatisch buitensloot.

'Ik noem het geen wonder,' zei hij. 'Ik ook niet.' Anna pakte zijn hand. 'Ik noem het genade dat je bent blijven zitten. En dat je gevonden bent.'

14. Wat het brein bewaart

Noor tekende drie cirkels op het bord: episodisch, semantisch, procedureel. ‘Ze overlappen,’ zei ze, ‘maar ze zijn niet hetzelfde. Je kunt een gebeurtenis vergeten en toch kennis behouden. Je kunt namen verliezen en handelingen nog uitvoeren.’

Thomas keek naar de tekening. Hij had dit zelf honderden keren uitgelegd. Nu was het een kaart van mogelijk verlies.

Een week later bezochten ze een verpleeghuis voor een onderzoeksproject. In de huiskamer zat een vrouw die haar dochter niet herkende. Toen een vrijwilliger het Onze Vader inzette, bewogen haar lippen mee. Niet vloeiend, niet volledig, maar ritmisch.

Thomas voelde onmiddellijk de neiging betekenis toe te voegen. Daarna corrigeerde hij zichzelf. Behouden religieuze taal was niet automatisch bewust geloof. Muziek en ritme konden diep ingesleten netwerken activeren. Hij wilde niets romantiseren.

De dochter zat naast haar moeder en hield haar hand vast. ‘Ze weet niet dat ik haar dochter ben,’ zei ze. ‘Maar ik weet wel dat zij mijn moeder is.’

Die zin bleef bij Thomas. Persoon-zijn had nooit alleen bestaan uit correcte zelfrapportage. Een mens werd ook gedragen door anderen die zijn geschiedenis kenden, door gewoonten van het lichaam, door relaties die niet verdwenen zodra herkenning faalde.

‘Identiteit is dus ook getuigenis,’ zei hij later tegen Noor. ‘Van anderen?’ ‘Ja. Mensen die waarachtig over je blijven spreken wanneer jij je eigen verhaal niet meer kunt vertellen.’

Noor keek hem aan. ‘En God?’ Thomas ademde langzaam uit. ‘Als Psalm 139 waar is, dan begint dat getuigenis daar.’

15. De beschuldiging

Victors essay verscheen op een maandag. Hij noemde Thomas niet wreed, maar gebruikte diens ziekte als illustratie van zijn filosofische punt: wanneer de neurale organisatie uiteenvalt, zou zichtbaar worden dat de ziel nooit meer dan een verhaal was geweest.

Diezelfde week suggereerde een journalist dat ontbrekende onderzoeksgegevens op manipulatie konden wijzen. Thomas voelde oude strijdlust terugkeren. Hij dicteerde een vernietigende reactie.

Noor onderbrak hem. ‘Ik heb de ontbrekende data gevonden. Of eigenlijk: ik heb gevonden waarom ze ontbreken. De migratie van het oude systeem is fout gegaan.’ ‘Dus ik ben vrijgepleit.’ ‘Van fraude, ja. Niet van onvoldoende toezicht.’

Thomas wilde protesteren. Daarna verwijderde hij zijn eerste verklaring. In de nieuwe tekst schreef hij dat er geen aanwijzingen voor manipulatie waren, maar dat hij als projectleider verantwoordelijkheid droeg voor gebrekkige controle. Het kostte hem meer moed dan een aanval.

Victor vroeg hem enkele dagen later om een gesprek. In een leeg café vertelde hij dat zijn moeder dementie had. De man die publiek zo koel over het verdwijnen van personen sprak, draaide zijn koffiekopje rond zonder te drinken.

‘Als ik toegeef dat zij er nog volledig is,’ zei Victor, ‘moet ik ook voelen wat ik verlies.’ Thomas zag plotseling dat hardheid soms geen overtuiging was maar pantser.

Hij had Victors bekentenis kunnen gebruiken. Niemand zou het hem kwalijk hebben genomen. In plaats daarvan vroeg hij: ‘Mag ik haar eens ontmoeten?’

Victor keek op. ‘Waarom?’ ‘Omdat we misschien allebei te veel over mensen hebben gesproken zonder naast hen te zitten.’

16. De kamer zonder namen

Victors moeder woonde in een kamer waar bijna alles gelabeld was: KAST, BADKAMER, FOTO'S. Haar eigen naam stond groot op de deur. Toch noemde ze Thomas bij binnenkomst 'papa'. Victor corrigeerde haar onmiddellijk.

'Nee, mam. Dit is Thomas.' Een minuut later gebeurde het opnieuw. 'Papa.' 'Nee.' Bij de derde keer legde Thomas zijn hand op Victors arm. 'Wat wil je met de correctie bereiken?'

Victor trok zijn arm terug. 'De waarheid.' 'Voor wie?'

De vrouw begon onrustig aan haar mouw te plukken. Een verzorgende zette een oud lied in. Victor kende het. Thomas ook. Na enkele maten ontspanden de handen van de vrouw en zong ze losse woorden mee.

'Neurologische entrainment,' zei Victor zacht. 'Ritme en melodie organiseren verspreide netwerken.' 'Dat geloof ik.' Thomas keek naar de vrouw. 'Ik zou het ook gemeenschap noemen.'

Victor glimlachte schuin. 'Je kunt het niet laten.' 'Jij ook niet.' Voor het eerst hoefde het ene woord het andere niet te vernietigen.

Buiten bleven ze bij de ingang staan. 'Denk je dat God haar nog aanspreekt?' vroeg Victor. 'Ze begrijpt nauwelijks wat wij zeggen.'

Thomas dacht aan de jaren waarin hij geloof vooral als antwoord had behandeld: begrijpen, instemmen, formuleren. 'Het christelijk verhaal begint niet met een mens die God correct begrijpt,' zei hij. 'Het begint met een God die spreekt.'

'Ook als er geen antwoord komt?' 'Misschien juist dan wordt duidelijk dat liefde niet pas bestaat nadat iemand adequaat heeft gereageerd.'

17. Geen veroordeling

De somberheid kwam niet als één donkere dag, maar als een langzaam dalend plafond. Thomas sliep slecht, verloor eetlust en begon afspraken af te zeggen. Eerst noemde hij het rouw. Daarna noemde hij het realisme. Anna noemde het uiteindelijk bij de naam: ‘Je bent ziek én depressief.’

Thomas verzette zich tegen die tweede diagnose. Een psychiater, dokter Rahimi, liet hem uitpraten. ‘Niet iedere somberheid is een geloofscrisis,’ zei ze. ‘En niet iedere geloofsvraag is een symptoom. Slaap, verlies, neurobiologie, medicatie en betekenis grijpen in elkaar.’

Thomas keek haar wantrouwig aan. ‘U gaat mijn geloof niet pathologiseren?’ ‘Alleen als u mijn vak niet theologiseert.’ Voor het eerst in weken lachte hij.

Hij aanvaardde behandeling. Dat voelde aanvankelijk als nog een nederlaag. Later zag hij het anders: hulp aannemen was geen verklaring van de mens, maar zorg voor een mens.

Romeinen 8 kreeg opnieuw betekenis. Geen veroordeling betekende niet: geen achteruitgang. Het betekende ook niet: geen schaamte, geen therapie, geen verantwoordelijkheid. Het betekende dat zijn uiteindelijke status niet door zijn cognitieve score werd vastgesteld.

Bij een volgende test faalde hij opnieuw op een schakeltaak. De oude Thomas zou de methode hebben bekritiseerd. Nu vroeg hij: ‘Wat betekent dit praktisch?’

Anna, die naast hem zat, keek naar hem alsof hij iets groots had gedaan. Thomas vond dat overdreven. Pas later begreep hij dat aanvaarding zelden dramatisch binnenkomt. Soms bestaat zij uit één eerlijke vraag.

18. De lezing

Tegen het advies van Esther in wilde Thomas nog één keer spreken. Niet als afsluiting van een carrière, zei hij, maar als patiënt die toevallig ook onderzoeker was. De titel verscheen op het scherm: Wie ben ik als mijn brein verandert?

De zaal zat voller dan in zijn gloriejaren. Thomas begon met neurale netwerken, embodied cognition en biomarkers. Daarna legde hij zijn aantekeningen weg.

'Ik heb jarenlang gezegd dat de mens meer is dan zijn meetwaarden. Ik ontdekte pas hoe weinig ik dat zelf geloofde toen mijn eigen waarden begonnen te dalen.'

Hij sprak over Anna, zonder haar geheimen te vertellen; over David, zonder zichzelf vrij te pleiten; over Noor, die hem had tegengesproken toen zwijgen gemakkelijker was. Hij zei dat relationele identiteit geen sentimenteel alternatief voor neurologie was. Het brein maakte menselijke ontmoeting mogelijk, maar een mens leefde nooit als geïsoleerd brein.

Daarna sprak hij over hoop. Niet als ontkenning van biologie. Niet als belofte dat geloof degeneratie stopte. 'Mijn hoop is dat God mij vollediger kent dan ik mijzelf ken.'

Hij keek naar zijn slotzin. De woorden stonden op papier, maar hij kon ze niet meer verbinden. De zaal werd stil. Thomas voelde de bekende hitte in zijn gezicht. Dit keer kwam Noor niet te hulp.

Hij sloot zijn ogen. Minuten leken voorbij te gaan. Toen legde hij het papier neer. 'Mijn hele leven,' zei hij langzaam, 'probeerde ik God te begrijpen.' Hij keek naar Anna op de eerste rij. 'Nu leer ik dat Hij mij begrijpt.'

Niemand klapte meteen. De stilte was niet leeg. Thomas bleef erin staan.

19. De val

Na de lezing miste Thomas op de trap één trede. Het was geen symbolisch moment. Geen mooie overgang. Alleen een voet die verkeerd landde, een hand die de leuning niet vond en het harde geluid van een lichaam op steen.

In het ziekenhuis verslechterde hij snel. Verwardheid, hoofdpijn, slaperigheid. Anna dacht dat de ziekte plotseling een sprong had gemaakt. De CT-scan liet iets anders zien: een subduraal hematoom.

Na de operatie kwam een deel van zijn functioneren terug. Esther gebruikte het moment om iets te herhalen wat Thomas als arts zelf vaak had gezegd: bij acute verandering moet je zoeken naar acute oorzaken. Delier, infectie, medicatie, letsel — niet alles is 'de dementie'.

Tijdens het herstel hoorde Thomas stemmen voordat hij gezichten goed kon plaatsen. Verzorgenden wasten hem, hielpen hem overeind, wachtten wanneer hij een opdracht niet begreep. Hij had geen visioen. Geen licht. Geen bovennatuurlijke sensatie.

Toch veranderde zijn taal over de Geest. Minder spectaculair, concreter. Gods nabijheid zat voor hem niet in een ontsnapping uit afhankelijkheid, maar soms in de handen van mensen die bleven terwijl hij niets terug kon geven.

Toen Anna hem voor het eerst weer zelfstandig zag drinken, huilde ze. Thomas begreep niet waarom. 'Het is maar water.' 'Ja,' zei ze. 'Vandaag is dat genoeg.'

Hij dronk nog een slok. Voor het eerst voelde genoeg niet als een nederlaag.

20. De naam van de ander

Thuis kwamen de namen steeds vaker verkeerd. Noor werd Esther. David werd soms de naam van Thomas' overleden broer. Anna droeg een klein kaartje in haar tas met foto's en namen, niet om hem te examineren maar om spanning weg te nemen.

David begon gesprekken op te nemen. Geen interviews, zei hij. Gewoon verhalen zolang ze kwamen. Thomas vertelde drie keer dezelfde anekdote over zijn eerste dag als arts. David liet hem alle drie de keren uitpraten.

'Van wie is een herinnering eigenlijk?' vroeg Thomas op een middag. 'Als jij hem bewaart en ik hem vergeet, is hij dan nog van mij?'

David zette de recorder uit. 'Misschien waren herinneringen nooit privébezit. Jij hebt mij verhalen verteld over opa die ik zelf niet kan herinneren. Toch hebben ze mij gevormd.'

'En als je ze verkeerd bewaart?' 'Dat doen we allemaal. Daarom hebben we elkaar nodig.'

Later zat Thomas alleen aan zijn bureau. In het zwarte schrift schreef hij langzaam, met grotere letters dan vroeger: Gods Geest is niet mijn betere geheugen. Hij stopte, las terug en ging verder: Hij is Gods tegenwoordigheid in mijn zwakheid, de Getuige die mij aan Christus verbindt wanneer mijn eigen getuigenis hapert.

Hij liet het schrift open liggen. Niet per ongeluk. Anna vond het die avond en vroeg: 'Mag ik dit lezen?' Thomas knikte.

Voor het eerst was het zwarte boek geen schuilplaats meer, maar een brug.

21. De naam die blijft

Maanden later zat Anna tegenover Thomas bij het raam. Buiten sloeg regen tegen het glas. Hij had die ochtend haar naam niet gevonden en daarna haar gezicht niet meer kunnen plaatsen.

Ze stelde zich niet meteen voor. Ze ging naast hem zitten, zoals ze jaren eerder na de scan naast hem was gaan zitten. Thomas bestudeerde haar met de beleefde aandacht waarmee hij vroeger een onbekende patiënt begroette.

‘U komt vaak,’ zei hij. Anna slikte. ‘Ja.’ ‘Bent u van het ziekenhuis?’ ‘Nee.’ Ze wilde zeggen: ik ben je vrouw. Ze wilde hem terugroepen in een werkelijkheid die voor haar vanzelfsprekend was. Maar ze zag de spanning in zijn gezicht en wachtte.

Na een tijd vroeg ze: ‘Weet je wie ik ben?’

Thomas keek naar haar handen, naar de ring, naar haar ogen. Er kwam geen herkenning. ‘Nee,’ zei hij uiteindelijk. Het woord deed pijn omdat het waar was.

Daarna gebeurde iets kleins. Hij legde zijn hand op de hare. ‘Maar als jij van mij houdt,’ zei hij langzaam, ‘moet je iemand zijn die ik niet wil verliezen.’

Anna boog haar hoofd. Toen keek ze hem aan. ‘Ik weet wie jij bent.’

Later kwamen David en Noor. Victor bracht bloemen mee die Thomas te fel vond. Ze zaten rond hem en spraken niet voortdurend over vroeger. Soms vertelde David een verhaal. Soms corrigeerde niemand Thomas wanneer hij een naam verwisselde. Soms lachten ze.

Ieder droeg een deel van zijn geschiedenis. Niet één van hen bezat de volledige Thomas. Ook Thomas zelf niet meer. Maar de leegtes betekenden niet dat er niemand meer was.

Die avond las Anna zacht Psalm 139. Thomas volgde de woorden niet allemaal. Bij zijn naam keek hij op. Misschien herkende hij alleen de klank. Misschien meer. Anna wist het niet.

Ze had geleerd niet iedere stilte te vullen met een verklaring.

Thomas kon zichzelf uit het oog verliezen. Zijn brein kon verbindingen verliezen, zijn taal kon dunner worden en zijn autobiografie kon in stukken uiteenvallen. Maar hij werd niet uit de kring van menselijke trouw geschreven. En in het geloof dat hem zijn hele leven had gedragen, rustte nog een diepere overtuiging: voordat Thomas zichzelf kon noemen, was hij al gekend.

De naam die bleef, was daarom niet alleen de naam die hij zelf nog kon uitspreken. Het was de naam waarmee hij werd aangesproken.

Nawoord – De mens wordt niet vergeten

Thomas verliest steeds meer toegang tot zijn eigen levensverhaal. Toch verdwijnt hij niet uit de werkelijkheid. Zijn lichaam draagt geschiedenis, zijn omgeving bewaart herinneringen en zijn relaties blijven hem aanspreken. Het christelijke antwoord van deze roman voegt daaraan toe dat zijn identiteit ten diepste rust in Gods kennen.

De rol van Gods Geest is daarom niet die van een bovennatuurlijke vervanging van beschadigde hersenfuncties. De Geest bidt waar woorden ontbreken, overtuigt waar zelfbedrog bescherming lijkt te bieden, vormt een gemeenschap die trouw blijft en verbindt de gelovige met Christus. Medische behandeling, menselijke zorg en gebed hoeven geen concurrenten te zijn.

De mens kan zichzelf uit het oog verliezen, maar wordt niet vergeten.

Rom8 31-39

Wat zullen wij dan tot deze dingen zeggen? Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?

32 Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met Hem niet alle dingen schenken?

33 Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het, Die rechtvaardig maakt.

34 Wie is het, die verdoemt? Christus is het, Die gestorven is; ja, wat meer is, Die ook opgewekt is, Die ook ter rechterhand Gods is, Die ook voor ons bidt.

35 Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking, of benauwdheid, of vervolging, of honger, naaktheid, of gevaar, of zwaard?

36 (Gelijk geschreven is: Want om Uwentwil worden wij den gansen dag gedood; wij zijn geacht als schapen ter slachting.)

37 Maar in dit alles zijn wij meer dan overwinnaars, door Hem, Die ons liefgehad heeft.

38 Want ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen,

39 Noch hoogte, noch diepte, noch enig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heere.